

Kale jonker heeft weinig blad

Tijdens het 'Lopen over water' in mei zag ik veel kale jonkers langs de keurig gemaaide paden van Staatbosbeheer staan. De wat stakerige, stekelige planten staken hoog boven het riet uit. Wat zijn ze mooi!. Met hun felle paarse bloemen zijn deze distels wonderschoon. Zoals je op het plaatje ziet, zijn insecten als de kleine vos geliefde bezoekers van deze composiet, ook wel samengesteldbloemige genoemd.

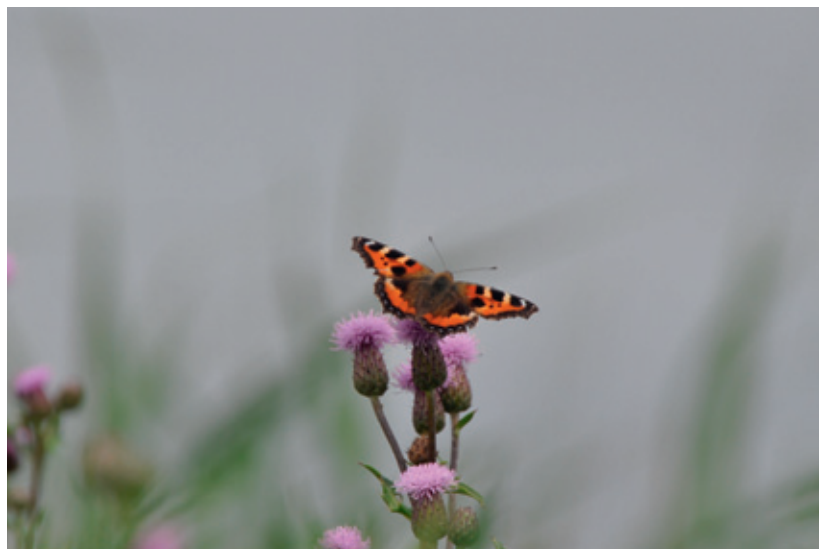
De kale jonker is een slanke, hoge distel van ruim anderhalve meter. De plant levert aan bijen, wespen, vlinders, hommels, zweefvliegen en andere insecten de nodige voedingsstoffen, zoals nectar. Hij is zelfs de waardplant voor de distelvlinder, de *Vanessa cardui*. Vooral in deze tijd, nu we steeds minder bloeiende planten in het veld zien, vormen distels een belangrijke voedselbron. Uit een Britse studie blijkt dat de kale jonker met

vier ander distelsoorten, witte klaver en struikheide voor de helft van het nectaraanbod zorgt.

De kale jonker (*Cirsium palustre*) is twee- of meerjarig. Hij doet zijn naam eer aan door de alleenstaande en kale kop. De kop bestaat uitsluitend uit helder roze (zelden witte) buisbloemen. De bloemenhoofdjes zijn kort gesteld en staan in kluwens van twee tot acht dicht bij elkaar. Hij

Kale jonker.

Kleine vos.

bloeit de hele zomer door. Er is veelal één hoofdstengel en eventueel een enkele zijstengel. De stengel heeft nauwelijks blad en is onregelmatig bezet met hier en daar wat stekels. Je zou hem als je erg je best doet kunnen verwarren met de kruldistel of speerdistel, maar de verschillen zijn toch te duidelijk. Vergissen is haast niet mogelijk.

De distel houdt van natte, bemeste graslanden, zoals in het Westzijderveld, het Guisveld en langs het Riettoppad. Voedingsstoffen, zoals koolstof, krijgt hij voornamelijk van de omliggende industrie, landbouw of de uitlaatgassen van het verkeer. Het is in ons Zaanse veengebied een talrijk voorkomende plant geworden.

Een stukje geschiedenis

Cirsium Palustre is afkomstig van het Griekse woord *kirsos* en betekent 'gezwollen ader' of 'spatader'. Distels werden vroeger als remedie hiertegen gebruikt. *Kirsion* betekent

distelsoort. *Palustre* betekent in het moeras wonend.

Een kale jonker was in de Middeleeuwen een spotnaam voor een arme landeigenaar op schrale grond. Op de schrale veengronden was gebruik van mest een noodzaak. Mest was een kostbaar goed. Uit de Zaan werd zelfs met veel moeite vruchtbare klei opgebaggerd.

In het verleden werd de kale jonker door boeren bestreden. De landbouw was toen nog vooral handmatig. Er was angst om zich te prikken en via paardenmest de besmettelijke tetanusbacterie op te lopen. Dat was toen levensbedreigend. Distelbestrijding is echt niet meer nodig. Trouwens, een heksenjacht op alle distels is in de huidige tijd zeer ongewenst en bovendien onbetaalbaar geworden.

In sommige Europese landen worden de stengels ontdaan van hun stekels en rauw in de salades verwerkt of gekookt gegeten. Ik ga het zelf nog niet uitproberen.